

et stort Fremskridt til Indførelse af fuldstændig Selveiendom i Danmark derved, at alle disse Gaarde ere befriede for et Baand, som vistnok var langt mindre trykkende for alle vedkommende Parter end det, der finder Sted under de egentlige Gødsforhold, men som dog var en væsentlig Indskrænkning i den frie Raadighed over Eiendommen.

Det er derimod en heelt anden Tankegang, som den næste og de følgende Paragrapher gaae ind paa, og jeg kan fuldstændigt sympathisere med de Følelser, som den ærede sidste Taler, der nu har forladt Salen, har udtalt, thi de ere ogsaa mine. Det forekommer mig aldeles klart, at man ikke lettelig vilde gaae til at reformere Fæstelovgivningen paa samme Tid, som man havde en virkelig og alvorlig Forventning om at see Fæsteforholdet afløst. I 1848 og de nærmeste Aar derefter vilde man jo uden Videre have enhver saadan Tanke stød fra sig, at man skulde ville forbedre paa et Forhold, naar man var kommen til Erkjendelse af, at det maatte visses fuldstændigt ophævet. Det Gnefte, hvori jeg adskiller mig fra det ærede Medlem, er, at denne Følelse ikke er mig ny. Det har været mig indlysende i flere Aar, og jeg har derfor ogsaa, efter at have gjort Rede for mine Grunde, een eller to Gange stemt imod en Fæstetvangslov, fordi jeg troede, at den ikke lod sig gennemføre nu for Tiden. Det er ganske vist, at den ikke er nogen revolutionair Lov, — havde jeg nogenstunde betragtet den som en saadan, saa behøver jeg vel ikke at sige, at jeg aldrig vilde have givet den min Stemme, — men jeg tør sige saameget, at det var en Lov, der maatte bæres af Tidernes Gunst, der maatte bæres af Omstændigheder, som lagde stor Styrke paa den ene Side og fremkaldte en vis Tilbøjelighed til Eftergiveness paa den anden Side, at det var en Lov, der maatte bæres af Opinionen. Saaledes var det ogsaa med den store Landboreform, der foregik i Slutningen af det forrige Aarhundrede: den blev baaren i højeste Grad af Gunst, ja jeg tør sige af Begeistring fra alle deres Side, der stode udenfor som Tilskuere, som Uinteresserede; men det er meget langt fra at have været Tilfældet med nær-

værende Sag. Jeg skal ikke undersøge Grundene dertil. En af dem var vel, at man — maaskee med Urette — men dog ialfald har troet, at Sagen blev fremmet ikke blot for dens egen Skyld, men at den tillige blev benyttet til noget Andet, som man ikke ønskede. Ialfald er det en Kjendsgjerning, som man ikke kan modsigte, at det er saa langt fra, at Bestræbelserne for Tvangslovens Tilveiebringelse ere blevne betragtede med Gunst af de Uinteresserede, af Tilskuerne, — jeg mener altsaa her hverken Gødsseierne eller Bønderne, — at tværtimod Opinionen er gaaet Sagen meget imod, og dette bestandigt mere og mere. Det forekommer mig derfor, at det ogsaa er blevet klart for Andre, at denne Sag, om den vel ikke maatte opgives, dog ikke lod sig fuldkommen iværksætte, og navnlig kan jeg ikke betvivle, at den Mænd, der tidligt og stærkest har anbefalet at gaae ind paa den anden Vej, at forbedre Fæstelovgivningen — men som forøvrigt ikke har Sæde her — maa have haft en Følelse og Fornemmelse heraf, thi det forekommer mig dog pienlynt, at med nogen bethdelig Absigt for Die til at faae Fæsteforholdet afløst ved en Tvangslov maatte det betragtes som i højeste Grad uforstandigt og ubetimeligt at give sig til at rette paa dette Forhold. Der foreligger Kjendsgjerninger, som tyde paa, at denne Erkjendelse er ikke saa ganske lidet gaaet frem. Jeg skal i saa Henseende bemærke, at der har været dannet en Regering, som skulde synes at have maattet føle et meget stærkt og indtrængende Kald til netop at tage sig af denne Reform; men ved Siden deraf ligge de tvende Kjendsgjerninger, at for det Første denne Regering ikke fremkom med noget Forslag hertil, men at det endogsaa var almindeligt antaget, at det var, om ikke hele Indholdet af dens Program, saa dog et af de væsentligste Punkter deri, at der ingen Fæstelov skulde fremlægges, og dernæst det andet Factum, at de Mænd, der Aar for Aar have fremlagt Fæstelovforslag her, netop ikke gjorde det i et Dieblis, der skulde synes at maatte vække det stærkeste Haab om at kunne sætte et saadant igennem. Og et stort Vidnesbyrd skal jeg med den sidste ærede Taler ogsaa finde deri, at den ærede Indenrigsminister, som er Den, der har gjort det alvorligste og vigtigste Forsøg paa